

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પરિચય - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૪.૧૫)

(રવિવાર, ૫ માર્ચ, ૨૦૧૭)

- નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (અંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ કિશોર સત્સંગ પરિચય, અગિયારમી આવૃત્તિ - મે, ૨૦૧૫)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “મહારાજની શી આજ્ઞા છે ?” (૨૩/૭૫)

⇒ પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામી - મુક્તાનંદ સ્વામીને

⇒ ધરમપુરમાં પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામી હાથીની સવારી ઉપર નીકળ્યા હતા. તે સમયે શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞાથી આવેલા મુક્તાનંદ સ્વામી ઉપર તેમની નજર પડતાં હાથી ઉપરથી ઊતરી દંડવત્ પ્રણામ કરી પૂછે છે.

૨. “આ ઘર લૂંટી લેવું હતું.” (૩/૭,૮)

⇒ ગરાસિયા - ડોશીને (ગલુજીની માને)

⇒ ગલુજીનું ઘર લૂંટવા આવેલા ગરાસિયાઓએ ડોશીમા પાસેથી સાંભળ્યું કે સ્વામિનારાયણ ભગવાને તેડાવ્યો તેથી ગલુજી ઘરવખરી સાથે વડથલ ગયા છે. તે જાણ્યું ત્યારે કહે છે.

૩. “જો આપની આજ્ઞા નહીં પાળું તો વચનદ્રોહી કહેવાઈશ.” (૧૮/૫૪)

⇒ રાજબાઈ - મહારાજને

⇒ મહારાજે રાજબાઈને પૂછ્યું કે તમને કેમ વસમું લાગ્યું ? ત્યારે રાજબાઈ કહે છે આપે સાસરે જવાની આજ્ઞા કરી. ત્યારે મનમાં વિચાર થયો જે ‘જો આપની આજ્ઞા નહીં પાળું તો વચનદ્રોહી કહેવાઈશ. તેથી મને વસમું લાગ્યું.

પ્ર. ૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. દીકરાઓએ આઈને ગઢડા રવાના કર્યા. (૨૨/૭૧-૭૨)

જ. મામાના સાધુને દરબારના કુંવરે માર્યા હોવાથી બંને ભાઈઓએ મારનારા માથાં ઊડાડીને પછી જ અન્નનો દાણો મોંમાં મૂકવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. ગાડામાં ઘરવખરી ભરીને આઈને ગઢડા રવાના કર્યા. જેથી દરબાર પછી વેર લઈ શકે નહિ.

૨. સાપે રાજકુમારના ગળાનું લોહી પીધું. (૭/૧૪-૧૫)

જ. રાજકુમાર સાપના પૂર્વ જન્મનો વેરી હતો. તેના ગળાનું લોહી પીવે તો જ તેને શાંતિ થાય તેમ હતું. તેથી પ્રધાનપુત્રે પાનનો પડિયો બનાવી રાજકુમારના ગળે કાપો કરી લોહી પડિયામાં ભરીને સર્પને આપ્યું. સાપ લોહી પીને ચાલ્યો ગયો.

૩. સ્વરૂપાનંદ સ્વામી આત્મનિષ્ઠાની દૃઢતાવાળા હતા. (૨૬/૮૪)

જ. શ્રીજીમહારાજ સર્વોપરી છે. સર્વ અવતારના અવતારી પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ છે.’ આવો દૃઢ નિશ્ચય થયા પછી તેમની સ્થિતિ પલટાઈ ગઈ. દેહનો અનાદર, આત્મનિષ્ઠા, પંચવિષયમાં વૈરાગ્ય વગેરે ગુણો તેમણે કેળવ્યા હતા. એક વાર મંદવાડમાં શ્રીજીમહારાજે તેમને પૂછ્યું : ‘દુઃખ બહુ થયું ?’ ત્યારે સ્વરૂપાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : મહારાજ ! ‘ટકુ દૂબળા હૈ, અસવાર તાજા હૈ.’ તેઓ સદા દેહભાવથી પર વર્તતા હતા.

પ્ર.૩ ધર્મ (૨૭/૮૭) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

શિક્ષાપત્રીમાં શ્રીજીમહારાજે કહ્યું છે કે ‘શ્રુતિ, સ્મૃતિ તેણે પ્રતિપાદન કર્યો એવો જે સદાચાર તે ધર્મ જાણવો.’ શ્રુતિ અને સ્મૃતિમાં મનુષ્યમાત્રને કરવા યોગ્ય એટલે વિધેય અને ન કરવા યોગ્ય એટલે નિષેધ; એ બંને માર્ગ બતાવ્યા છે. એ પ્રમાણે રહેવાથી અને પોતાના વર્ણ અને આશ્રમના ધર્મો પ્રમાણે ચાલવાથી મનુષ્યને આ લોકમાં સુખ, વૈભવ, કીર્તિ યશ મળે છે અને દેહ મૂકીને દેવલોકની પ્રાપ્તિ થાય છે. પરંતુ આથી તેનો મોક્ષ થતો નથી. એટલે કે તેને જન્મ-મરણના ફેરા મટતા નથી, કારણકે પુણ્ય ખૂટી પડતાં દેવલોકમાંથી પણ પાછું આવવું પડે છે. તો પછી મોક્ષ આપે તે ધર્મ કયો ? આ ધર્મનો વિશેષ અર્થ ‘વચનામૃત’માંથી મળે છે. સદાચાર એટલે ધર્મ. સત્ એટલે પરબ્રહ્મ, સત્ એટલે બ્રહ્મ. બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મના આચારને અનુસરવું એટલે સદાચાર અને તે જ ધર્મ. શ્રીજીમહારાજનાં વચન એ મોટો ધર્મ છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માના ધારક ભગવત્સ્વરૂપ સંત પૃથ્વી પર વિચરતા હોય, તેમના આચરણને અનુસરવું તે પણ ધર્મ. તેમના આચરણને અનુસરવાથી મોક્ષ થાય છે. તેમનું જીવન ‘શિક્ષાપત્રી’ના નિયમ પ્રમાણે અને શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે જ હોય છે, તેથી આપણે પણ ‘શિક્ષાપત્રી’ની આજ્ઞાઓનું પાલન કરવું. તેમ કરવાથી અંતરમાંથી અધર્મના સંકલ્પો બધા જ નાશ પામી જાય છે અને ધર્મને માર્ગ ચલાય છે.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. વિષ્ણુદાસે સીધાં-સામગ્રી માટે મહારાજને શું કહ્યું ? (૧૫/૪૩)
૪. સીધા સામગ્રી ઓછી જણાતાં વિષ્ણુદાસે મહારાજને કહ્યું : ‘મહારાજ ! આટલું સીધું પૂરું નહીં થાય.’
૨. નાજા જોગિયાને કેવી શંકા થઈ ? (૮/૧૫)
૪. નાજા જોગિયાને શંકા થઈ : ‘વિશ્વરૂપ કેવું હશે ?’
૩. અરદેશર કોટવાલે ભાઈચંદભાઈને શું પૂછ્યું ? (૪/૮)
૪. ‘આપણે સંભારીએ અને તત્કાળ મદદ કરે એવો કોઈ ભગવાન અત્યારે પૃથ્વી ઉપર પ્રગટ છે ?’
૪. શ્રીજીમહારાજે સ્ત્રીઓના શીલનું મહત્વ કેવી રીતે વધાર્યું છે ? (૧/૧)
૪. પતિવ્રતા સ્ત્રીની નિંદા ન કરવી - એવી આજ્ઞા કરીને શ્રીજીમહારાજે સ્ત્રીઓના શીલનું મહત્વ વધાર્યું છે.
૫. શ્રીજીમહારાજે ગૃહસ્થ હરિભક્તો તથા ત્યાગીઓ માટેના નિયમો કયા કયા ગ્રંથોમાં લખ્યા છે ? (૨૧/૬૮)
૪. ‘શિક્ષાપત્રી,’ ‘ધર્મામૃત’ ને ‘નિષ્કામશુદ્ધિ’માં શ્રીજીમહારાજે ગૃહસ્થ હરિભક્તો તથા ત્યાગીઓ માટેના નિયમો લખ્યા છે.

પ્ર.૫ ‘જેમ ગાય છે.....’ - (૨૫/૮૧-૮૩) ‘સ્વામીની વાત’ પૂરી કરી તેનું નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

“જેમ ગાય છે તે વાછરડા સારુ પારસો મૂકે છે, તેમ જે શિષ્ય હોય તે ગુરુને મન સોંપે તો અંતઃકરણનું અજ્ઞાન ટાળી નાખે. પણ તે વિના તે ટળે નહીં.”

સત્યકામ જાબાલિ જ્ઞાન મેળવવા ગુરુ પાસે ગયો. તે વખતે ગુરુએ તેને ગોત્ર, કુળ વગેરે પૂછ્યું. તેણે કહ્યું: ‘મને ખબર નથી.’ પછી માને પૂછવા ગયો. ત્યારે તેની મા કહે, ‘તારા પિતા નથી.’ ત્યારબાદ જાબાલિએ આશ્રમમાં આવીને સાચી વાત ગુરુને કરી. ત્યારે ગુરુ કહે : ‘તેં મારાથી કાંઈ છુપાવ્યું નથી. માટે તું બ્રાહ્મણ જ છે.’ એમ કહી પોતાના આશ્રમમાં રહેવા માટે રજા આપી. એક વખત ગુરુએ કહ્યું: ‘આ ગાયો ચરાવવા કોણ જશે ? ચારસો ગાયમાંથી હજાર ગાય થાય ત્યાં સુધી ચરાવવાની છે. પછી હું તેને જ્ઞાન આપીશ.’ આ સાંભળી બીજા શિષ્યો તો ‘અમે જ્ઞાન મેળવવા આવ્યા છીએ, પણ ગાયો ચરાવવા આવ્યા નથી.’ એમ કહી દૂર ખસી ગયા. પણ સત્યકામ જાબાલિ ગુરુ આજ્ઞા માથે ચડાવીને ગાયો ચરાવવા ગયો. ગુરુની આજ્ઞા અનુસાર તે ગાયોની સેવા કરવા લાગ્યો. દરરોજ સવારે ગાયોને ચરાવવા લઈ જાય, પાણી પીવડાવે, ઘાસ નાખે એમ સારી રીતે સેવા કરે. ગાયોની સંખ્યા વધતી ગઈ. સેવા કરતાં કરતાં ઝાડ, પાન, પશુ, પંખી દરેકમાંથી તે અનુભવ મેળવવા લાગ્યો, હજાર ગાય થતાં તે ગુરુ પાસે આવ્યો ત્યારે તેના ચહેરા પર જ્ઞાનનું તેજ પ્રકાશી રહ્યું હતું. ગુરુએ તેના તરફ કૃપાદષ્ટિ કરી કહ્યું: ‘તું બધું જ જ્ઞાન શીખી ચૂક્યો છે, આજથી બધું જ્ઞાન તને સિદ્ધ છે.’ એમ કહી અંતઃકરણના આશીર્વાદ આપ્યા. ગુરુના આશીર્વાદથી બ્રહ્મજ્ઞાન તેને સિદ્ધ થઈ ગયું. સ્વામી કહે છે આવી વાતો પારસો વળે ત્યારે જ થાય. જેમ ગાય છે તે વાછરડા સારુ પારસો મૂકે છે અર્થાત્ વાછરડાને જોઈ ગાયના આંચળમાંથી દૂધની ધારા છૂટે છે, કારણ કે માતાને પોતાનું વાછરડું અતિશય વહાલું છે, તેમ જે સંશય રહિત થઈને પોતાનું મન સોંપીને ગુરુવચન અદ્વર ઝીલે છે, ત્યારે ગુરુ તેનું અજ્ઞાન દૂર કરી નાખે છે. ગુરુની કૃપાદષ્ટિના અધિકારી થયા પછી શાસ્ત્રજ્ઞાનની જરૂર રહેતી નથી.

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક અડધા સાચા હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. ધ્યાન ધરીને રે, બેઠા હોય હરિ પોતે, સંત હરિજન રે, તૃપ્ત ન થાય જોતે.
સાધુ કીર્તન રે, ગાયે વજાડી વાજાં, તેમને જોઈ રે મગન થાય મહારાજ. (૨૦/૫૮)
૨. નથી ડરતા નથી કરતાં, અમારા જાનની પરવા, અમારે ડર નથી કોઈનો, અમે જન્મ્યા છીએ મરવા.
અમે આ યજ્ઞ આરંભ્યો, બલિદાનો અમે દઈશું, અમારા અક્ષરપુરુષોત્તમ ગુણાતીત ગાનને ગાઈશું. (શૌર્યગીત)
૩. ભગવન્ કૃપયા ત્વયા કૃતં જનતાયામુપકારમીદૃશમ્ । ક્ષમતે પ્રતિકર્તુમત્ર કઃ કુરુતે દીનજનસ્તતોદ્ગ્ગલિમ્ ।। (૧૧/૩૩)
૪. ગુજરાતી ભાષાંતર : અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન વિના અન્ય પદાર્થમાં પ્રીતિ નહીં તે વૈરાગ્ય જાણવો. અને જીવ, માયા અને ઈશ્વર તેમના સ્વરૂપને જે રૂડી રીતે જાણવું તેને જ્ઞાન કહીએ. (૨૮/૮૧)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : - કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “આજ તો તમને ખૂબ જમાડવા છે.” (૨૧/૪૦)

⇒ ભગતજી - સંતોને

⇒ એક દિવસ ભગતજીએ સંતો પાસે બાજરાના રોટલા, રીંગણાનું શાક, છાશ વગેરે કરાવ્યું પછી કહે છે.

૨. “તે બસો પાવડા ને પાંચસો ટોપલા તૈયાર કર.” (૬/૧૧)

⇒ સ્વામી (ગુણાતીતાનંદ સ્વામી) - પ્રાગજીને (ભગતજીને)

⇒ એક દિવસ ચૂનાની ભઠ્ઠી કાઢવાની હતી. ત્યારે સ્વામીએ ભગતજીને કહ્યું.

૩. “એ ભક્ત અનંત જીવોના દોષ હરીને ભગવાનમાં સૌને જોડે એવો સમર્થ બને છે.” (૮/૧૭)

⇒ સ્વામી (ગુણાતીતાનંદ સ્વામી) - સભામાં

⇒ પ્રાગજી (ભગતજી)એ સ્વામીને ‘સાધુનો કસબ શીખવાડવાનું કહ્યું’ ત્યારે સભામાં બેઠેલા સ્વામી તેનો જવાબ આપતાં કહે છે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. જેના બહુ જન્મના પુણ્ય હશે તેને જ એકાંતિક પુરુષ ઓળખાશે. (૧૩/૨૬)

જ. સ્વામીએ તુંબડા જેવા નજીવા પાત્રમાં એકાંતિક ધર્મના ધારક, મીઠા દાડમ જેવા એકાંતિક પુરુષ તૈયાર કર્યા છે. પણ એ વારસદાર જેના બહુ જન્મના પુણ્ય હશે તેને જ ઓળખાશે. એમ પ્રાગજી ભક્ત ના મહિમાની સ્વામીએ વાતો કરી.

૨. પ્રાગજી તો નિર્દોષ છે. (૮/૧૮)

જ. સ્વામીએ આપેલી ગોંગડાની પ્રસાદીનો મહિમા સૌને સમજાવવા ભગતજીએ એક દાણો મોંમાં મૂકી સ્વામીને પૂછ્યું : કામ બળી ગયો ? એમ એક પછી એક દાણા મોંમાં મૂકી સ્વામીને પૂછ્યું : સ્વામી ! બધા દોષ બળી ગયા ? ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘વિઠ્ઠલનાથજીની પ્રસાદીના અડધા તલના દાણામાંથી ચોરાશી વૈષ્ણવ થયા, તો આ તો મહાપ્રસાદી છે. પ્રાગજી તો નિર્દોષ છે.

૩. ગિરધરભાઈને પ્રતીતિ થઈ કે પ્રાગજી ભક્ત પરમ એકાંતિક ભક્ત છે. (૧૭/૩૧,૩૨)

જ. ગોરધનભાઈ કોઠારીના ભત્રીજા ગિરધરભાઈ સત્પુરુષની શોધ કરવા વરતાલમાં હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિ પાસે એક પગે ઊભા રહી માળા શરૂ કરી. મહારાજે પ્રસન્ન થઈ દર્શન દીધા ને કહ્યું પ્રાગજી ભક્ત પરમ એકાંતિક ભક્ત છે, હું તેમનાં દ્વારા સત્સંગમાં પ્રગટ છું. દરજી જ્ઞાતિમાં પરમ એકાંતિક ભક્ત. શ્રીજીમહારાજનું વચન મનાયું નહિ. ફરીવાર માળા, મહારાજે ફરીવાર દર્શન, એ જ આજ્ઞા કરી. ત્યારે ગિરધરભાઈને પ્રતીતિ થઈ.

પ્ર.૯ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈપણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

૧. વાઘાખાચરના દોષો દૂર થયા. (૧૨/૨૩-૨૪)

એક વખત સ્વામી વરતાલથી પાછા ફરતા સારંગપુર પધાર્યા. અહીં વાઘાખાચરે સ્વામીને પ્રાર્થના કરી કે ‘ધિંગાણાનાં (લડાઈનાં) સ્વપ્ના આવે છે.’ ત્યારે સ્વામીએ તેમને જૂનાગઢ સાથે આવવા આજ્ઞા કરી. બાપુને સેવક વગર ચાલે નહિ. તેથી સ્વામીએ પ્રાગજી ભક્તને બાપુની સેવામાં મૂક્યા. પ્રાગજી ભક્ત બાપુની બહુ સેવા કરતા ને સાથે સાથે તેમને સ્વામીના મહિમાની વાત પણ કરતા. બાપુને તે ગમતું નહિ. તેમણે પ્રાગજી ભક્તનો સંગ છોડી દીધો, પણ સેવક વગર ફાવ્યું નહિ. એટલે સ્વામીના સમજાવવાથી પ્રાગજી ભક્તને ફરી સેવામાં રાખ્યા, પણ તેમની વાત સાંભળવી બંધ કરી. જૂનાગઢમાં તો સ્વામીના હેતવાળા ભક્તોને આનંદકિલ્લોલ કરતા વાઘાખાચરે જોયા. તેમને વિચાર થયો કે મને આવો આનંદ કેમ નથી આવતો ? એટલે મહુવાના દામા શેઠે એમને કહ્યું : ‘તમે પ્રાગજી ભક્તમાં વિશ્વાસ રાખો ને સ્વામીને મૂળ અક્ષર માનો.’ વાઘા ખાચર કહે : ‘મને તો સ્વામી પંડે (પોતે) કહે તો જ માનું’ આથી, પ્રાગજી ભક્તે વૃત્તિ દ્વારા સ્વામીને વાડીમાં તેડાવ્યા. સ્વામી સભામાંથી ઊઠીને એક હરિભક્તનો હાથ પકડીને વાડીમાં પ્રાગજી ભક્ત પાસે આવ્યા. તેમણે સ્વામીને કહ્યું : ‘આ વાઘા આપાને પ્રશ્ન પૂછવો છે.’ વાઘા આપાને સ્વામીએ કહ્યું કે ‘આ પ્રાગજી કહે છે તે ઠીક કહે છે.’ વાઘાખાચરે ફરી પૂછ્યું : ‘સ્વામી ! તમે પંડે અક્ષર ?’ સ્વામીએ હસતાં હસતાં હા પાડી. વાઘાખાચરને શાંતિ થઈ ગઈ, દોષ દૂર થઈ ગયા.

૨. જન્મ અને બાળચરિત્રો (૧/૧-૩) સંવત્ ૧૮૮૫ના ફાગણ સુદ પૂનમે દરજી કુટુંબમાં પ્રાગજી ભક્તનો જન્મ થયો હતો. બાળપણમાં મંદિરના યોગાનમાં બાળમિત્રોની વચ્ચે નાચતાં-કૂદતાં રામધૂન કરતા હતા. નીલકંઠ વર્ણીના પ્રસાદીના હનુમાનજીની બાળક પ્રાગજી ભક્ત હંમેશા સેવા કરતા હતા. મંદિરના મહંત સૂર્યભારથિની પણ સેવા કરતા અને તેમની પાસે બેસીને રામકથા સાંભળતા અને રામાયણનાં અદ્ભુત પાત્રોના ઉચ્ચ આદર્શોનું મંથન કરતા. નિશાળમાંથી બાળમિત્રો સાથે માલણ નદીના કાંઠે ભાગી જતા. બાળમિત્રોને કહેતા, ‘હું તો બધું ભણેલો છું. આપણે તો પ્રભુ ભજવા ને ભજાવવા છે.’ ઘરમાં ઉત્સવ પ્રસંગે કુળદેવીને નૈવેદ્ય ધરાવીને માતાએ ખાવા આપવાનું કહ્યું ત્યારે મા રસોડાની બહાર નીકળતાં જ પ્રાગજી ભક્ત રસોડામાં જઈને સાત શેર ભાર જેટલું ચૂરમું જમીને માળિયા પર સૂઈ ગયા. સ્વામિનારાયણના સંત સદ્ગુરુ યોગાનંદ સ્વામી પાસે વર્તમાન લઈ સત્સંગી બન્યા. ત્યારપછી ઘણું ખરું મંદિરમાં જ રહેતા અને સંતોની સેવા કરતા. એક વખત માતાના સાળુ (શેલું)નો કિંમતી પાલવ વેચીને સંતોને રસોઈ આપી. તેમની આવી સેવાયુક્ત પ્રેમાળવૃત્તિથી પ્રેરાઈને યોગાનંદ સ્વામીએ કહ્યું, ‘આ મહાન ભક્ત બનશે.’

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❏ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. કયું વ્રત દેવતાઓને પણ દુર્લભ છે ? (૨૪/૪૪)

જ. બ્રહ્મચર્યવ્રત દેવતાઓને પણ દુર્લભ છે.

૨. ભગતજીના જૂનાગઢમાં સન્માનની યોજના કોણે કોના સહકારથી ગોઠવી ? (૨૭/૫૧)

જ. ભગતજીના જૂનાગઢમાં સન્માનની યોજના યજ્ઞપુરુષદાસે કોઠારી જીભાઈના સહકારથી ગોઠવી.

૩. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પ્રાગજી ભક્તને શા માટે જૂનાગઢ જવાનું કહ્યું ? (૨/૫)

જ. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પ્રાગજી ભક્તને જે જે કોલ આપ્યા હતા, તે બધા ત્યાં પૂરા થશે, માટે જૂનાગઢ જવાનું કહ્યું.

૪. ભગતજીના મંદવાડમાં દવા કરવા ક્યાંથી કોણ આવ્યું ? (૨૮/૫૬)

જ. ભગતજીના મંદવાડમાં દવા કરવા ચાણસદથી વૈદ્ય મનસુખભાઈ આવ્યા.

૫. કઈ ત્રણ વાતમાં કલ્યાણ છે ? (૬/૧૨)

જ. મોટાપુરુષને વિષે આત્મબુદ્ધિ, અનુવૃત્તિ, અને સેવા આ ત્રણ વાતમાં કલ્યાણ છે.

પ્ર.૧૧ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૬)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૧, ૩, ૪ (૨૦/૩૮)

૨. ૧, ૩ (૨૮/૫૮, ૫૯)

૩. ૨ (૨૬/૫૦)

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❏ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. જૂનાગઢમાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પાસે : તેથી સ્વામીનો વિરહ તેમને અસહ્ય લાગ્યો. ખૂબ અશાંતિ રહેવા લાગી. જૂનાગઢથી તેઓ મહુવા આવ્યા. અહીં મુક્તાનંદ સ્વામી પ્રાગજી ભક્તને આશીર્વાદ આપી ગોંડલ નિત્યાનંદ સ્વામી પાસે લઈ આવ્યા.
- જ. જૂનાગઢમાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પાસે : તેથી સ્વામીનો વિરહ તેમને અસહ્ય લાગ્યો. ખૂબ અશાંતિ રહેવા લાગી. વરતાલથી તેઓ ગઢડા આવ્યા. અહીં સિદ્ધાનંદ સ્વામી પ્રાગજી ભક્તને સાંત્વન આપી જૂનાગઢ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પાસે લઈ આવ્યા. (૩/૬)
૨. વાંસદાના દીવાનને સત્સંગ : જેને સંત પ્રાપ્ત કરવા હોય અને નિયમિત ધ્યાન કરવું હોય તેને ફડકી ફડકીને જાગવું ને ધ્યાન કરવું. ભક્તોને કાકફડકો અને મુગનિદ્રા જોઈએ.
- જ. વાંસદાના દીવાનને સત્સંગ : જેને ભગવાન વશ કરવા હોય અને અખંડ ભજન કરવું હોય તેને ફડકી ફડકીને જાગવું ને ભજન કરવું. મુમુક્ષુને હરણફડકો અને કાકનિદ્રા જોઈએ. (૨૩/૪૩)
૩. અડસઠ તીરથ સદ્ગુરુ ચરણમાં : રાત્રે બીજી કથા સાંભળવાનો વારો એમનો રહેતો. પછી મહારાજ ફરવા જાય એટલે વહેલી સવાર સુધી પોતે મહારાજના પગ દાબતા.
- જ. અડસઠ તીરથ સદ્ગુરુ ચરણમાં : રાત્રે છેલ્લી કથા વાંચવાનો વારો એમનો રહેતો. પછી સ્વામી પોઢી જાય એટલે મોડી રાત સુધી પોતે સ્વામીના પગ દાબતા. (૭/૧૩)
- જ. સદ્ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામીના યોગમાં : ગઢડામાં તેઓ મહારાજની બાજુમાં જ પોતાની પાટ રાખતા. સેવ ને મમરા ખાઈ લેતા. મહારાજની ખૂબ સેવા કરતા અને ધ્યાનથી એમની વાતો સાંભળતા.
- જ. સદ્ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામીના યોગમાં : વરતાલમાં તેઓ સ્વામીની બાજુમાં જ પોતાનું આસન રાખતા. ચણા ને ગોળ ખાઈ લેતા. સ્વામીની ખૂબ સેવા કરતા અને શ્રદ્ધાથી એમની વાતો સાંભળતા. (૨/૩)
૫. સત્સંગમાં કુસંગ : ધોળકામાં અયોધ્યાપ્રસાદ મહારાજ ધામમાં ગયા એટલે આચાર્ય મહારાજ ને દરબારો ધોળકા પાછા ગયા છે. આથી ગઢડા આવી ભગતજીને ઠપકો દેવાનો સૌનો ઠરાવ મનમાં જ રહી ગયો.
- જ. સત્સંગમાં કુસંગ : ધોળેરામાં કૃષ્ણપ્રસાદ મહારાજ ધામમાં ગયા એટલે આચાર્ય મહારાજ ને સંતો વરતાલ પાછા ગયા છે. આથી ઊના આવી સ્વામીને ઠપકો દેવાનો સૌનો ઠરાવ મનમાં જ રહી ગયો. (૧૪/૨૭)
૬. અક્ષરધામની કૂંચી પ્રાગજીને આપી છે : ગઢડામાં તો શામજી જ ધણી છે ને મહારાજ તે રૂપ થઈ ગયા છે ને તેને વશ છે ને આખો પાંચાલ દેશ પ્રથમ તેને વાતો કરી પછી સ્વામી પાસે જાય છે.
- જ. અક્ષરધામની કૂંચી પ્રાગજીને આપી છે : જૂનાગઢમાં તો પ્રાગજી જ ધણી છે ને સ્વામી તે રૂપ થઈ ગયા છે ને તેને વશ છે ને આખો સોરઠ દેશ પ્રથમ તેને દંડવત્ કરી પછી સ્વામી પાસે જાય છે. (૧૧/૨૨)

❏ સમાપ્ત ❏